

Eugeniusz Stanisław Pichell

1905-1976

Eugeniusz St. Pichell, również występujący pod nazwiskiem Pichel urodził się 12 czerwca we Wzdole Rządowym k. Bodzentyna /dziś w powiecie kieleckim/.

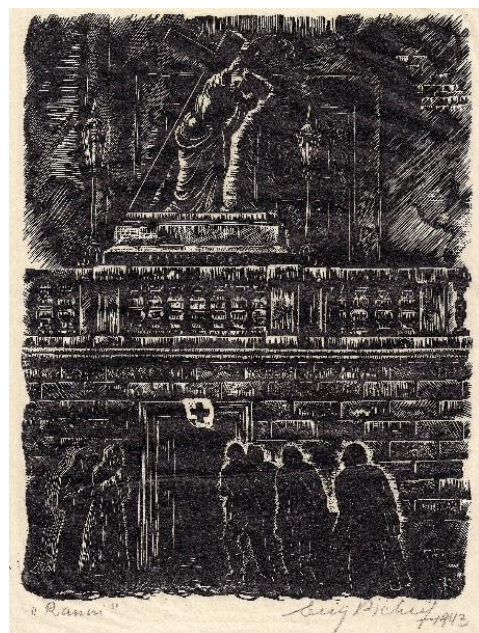
W roku 1912 podejmuje naukę w Państwowym Gimnazjum im. Tadeusza Reytana w Warszawie, które kończy maturą uzyskaną w roku 1923, po czym rozpoczyna studia na Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie, gdzie w roku 1927 uzyskuje absolutorium i tytuł magistra ekonomii. W latach 1932-1934 pobiera prywatne lekcje rysunku i malarstwa u Fryderyka Pautscha i Kazimierza Sichulskiego.

Po rocznej służbie wojskowej odbywanej w ramach Podchorążówki uzyskuje nominację na podporucznika rezerwy.

W sierpniu 1939 r. jako już porucznik zostaje zmobilizowany i wcielony do 30 Pułku Strzelców Kaniowskich, gdzie obejmuje dowodzenie 6. Kompanią biorąc udział w obronie Warszawy, pełniąc jednocześnie funkcję oficera do zleceń w sztabie dowódcy oddziału ochotniczego gen. Stanisława Bułak-Bałachowicza w strukturze Armii Warszawa.

Walczył na Woli, Ochocie i Śródmieściu, uczestniczył w natarciu na Wilanów. 29 września, po kapitulacji Warszawy dostaje się do niewoli niemieckiej i zostaje osadzony pierwotnie w obozie jenieckim Wolfsberg /tam otrzymuje nr jeniecki 571/XVIII B/, następnie Spitall skąd ostatecznie, prawdopodobnie w maju 1940 roku, trafia do Oflagu II C Woldenberg.

Nieomal natychmiast po internowaniu w Oflagu Woldenberg rozpoczyna realizować swoją pasję drzeworytnika, gromadząc jednocześnie wokół siebie grupę jeńców podobnie jak on – drzeworytników, czy też takich, którzy dopiero teraz odkryli w sobie nowe powołanie. Por. Eugeniusz Pichell był swego rodzaju prekursorem i inicjatorem techniki drzeworytniczej. W jego ślady poszli podporucznicy Stanisław Żukowski, Marian Puchalski, Janusz Łonicki, Jan

Knothe, Edmund Czarnecki, Stefan Michalski, Bronisław Z. Nowicki, Zygmunt Pazda, Jerzy Staniszkis i Marian Stępień.

E. Pichell był autorem pierwszego znaczka obozowego, ale także bodaj jedynym, który podjął tematykę walki o Warszawę, której był przecież uczestnikiem. Dał temu m.in. wyraz na drzeworytach „Ranni’ i „Pożar zamku”. Znaczek przedstawiał wdowę z dzieckiem nad grobem poległego żołnierza. Był też autorem wielu jeszcze emisji znaczków pocztowych i kart obozowych. Dochód z ich sprzedaży zasiliał Fundusz Wdów i Sierot po poległych żołnierzach, z którego przesyłano do kraju przekazy pieniężne. W czasie pobytu w niewoli wykonał ponadto teki drzeworytnicze, a w tym: „Warszawa. Wrzesień 1939”, „Teka morska”^{*} z poezją Antoniego Paprockiego (obie datowane 1943)

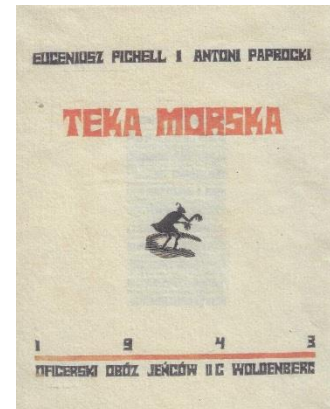

oraz „Teka legend”.

Teka „Warszawa. Wrzesień 1939” powstała na podstawie sporządzonych we wrześniu 1939 notatek i szkiców, zawierała 11 drzeworytów.

W Woldenbergu powstał również mniejszy cykl trzech grafik poświęconych Don Kichotowi: „Na wędrownce”, „W walce z wiatrakami”, „Don Kichot po porażce”.

Prócz tych wspomnianych tutaj prac wykonał w czasie pobytu w obozie wiele luźnych grafik, wśród nich kilka ekslibrisów, oraz dekoracje teatralne do przedstawień obozowych, m. in. scenografię do rewii noworocznej 1943 r. oraz dekoracje wewnątrz kaplicy i świetlicy.

W r. 1943 dekorował wnętrze szpitala w Oflagu XVI 11 B Andergran.

Eugeniusz Pichell wolność odzyskał prawdopodobnie w dniu 30 stycznia 1945 r. /brak dokładnych danych/ podczas tragicznej potyczki szpiczy sowieckiej z konwojem niemieckim ewakuowanych jeńców w miejscowości Deetz.

Po wyzwoleniu zamieszkał w Opolu i przez pierwszych kilka lat działał na Ziemiach Odzyskanych. W czerwcu 1945 wstąpił do Związku Polskich Artystów Plastyków (ZPAP). Od 1948 roku pełnił funkcję sekretarza Oddziału Jeleniogórskiego. Prowadził tam zajęcia rysunku i grafiki w Ognisku Kultury Plastycznej. Wtedy też otrzymał I nagrodę w konkursie na plakat oraz na znaczek wystawy Ziemi Odzyskanych we Wrocławiu. W tym też roku wystawiał na I Ogólnopolskim Salonie Malarstwa, Grafiki i Rzeźby w Poznaniu. W roku 1949 uzyskał III nagrodę i zamówienie na realizację projektu w konkursie na znak wyścigu kolarskiego Warszawa-Praga.

W pierwszych powojennych latach uprawiał jednak głównie grafikę czystą - zwłaszcza drzeworyt, był mu wierny. Wtedy powstały dwie teki: „Warszawa w gruzach” (8 drzeworytów) oraz „Pejzaż Ziemi Odzyskanych” (6 drzeworytów).

W roku 1950 przeniósł się do Warszawy i objął stanowisko naczelnika Wydziału w Departamencie Wzornictwa Produkcji Ministerstwa Przemysłu Lekkiego. W tym okresie kierował swoje zainteresowania w stronę wzornictwa przemysłowego, grafiki użytkowej i wystawiennictwa. Dla Muzeum Narodowego w Warszawie opracował w roku 1953 scenografię wystawy „*Odrodzenie w Polsce*”.

W końcu lat pięćdziesiątych Eugeniusz Pichell powrócił do grafiki czystej, osiągając w tej dziedzinie mistrzostwo techniczne i kompozycyjne. Wtedy też powstały m.in. teki „*Stare Miasto*”, „*Warszawa i Zwierzęta*”, „*Teka Olimpijska*”. Ta ostatnia prezentowana była na indywidualnej wystawie w wiosce olimpijskiej w Rzymie w roku 1960.

W roku 1964 ma wystawę indywidualną w Domu Kultury w Opolu, a w r. 1965 bierze udział w Wystawie Rzeźby i Grafiki Okręgu Warszawskiego ZPAP i w wystawie «*Plastyka za drutami*». To tylko niektóre z wystaw na których prezentowany był bardzo bogaty dorobek artystyczny Eugeniusza Pichella. Ostatnia wystawa, pośmiertna miała miejsce w roku 1978 w Polskim Ośrodku w Sofii.

Eugeniusz Pichell zmarł nagle na serce w dniu 6 grudnia 1976 r. w Warszawie, pochowany został na cmentarzu Powązkowskim (kwatera 249) wraz ze swoją żoną Jadwigą.

Zestawił i opracował Andrzej Pazda, Wiceprezes Stowarzyszenia Woldenberczyków na podstawie dostępnej literatury, a w tym: Polski Sownik Biograficzny IPSB, Maria Zakrzewska, edycja 1976, „Oflag IIC – to brzmi jak tajemnica” wyd. drugie, Falenty 2021. Oflag IIC, Wspomnienia Jeńców, Warszawa 1984

Autoportrety zamieszczone w tekście zostały wykonane techniką suchej igły oraz akwareli z roku 1943, pochodzą z zbiorów Muzeum Woldenberczyków.

Poznań, 11 listopada 2024

*) W sierpniu 2024 Stowarzyszenie Woldenberczyków wydało reprint „Teki Morskiej”